

Załącznik 2. Wkład w realizację celów dokumentów strategicznych

DZIAŁANIE 4.1 ZAPOBIEGANIE I ZWALCZANIE ZAGROZEŃ

Poziom UE

Realizacja dofinansowanych w działaniu 4.1 projektów z zakresu infrastruktury przeciwpowodziowej umożliwiła wypełnienie wymogów:

- **Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE (RDW)** z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej („zmniejszanie skutków powodzi i suszy”). Dofinansowane w działaniu 4.1 projekty zostały ujęte w „MasterPlanie dla obszaru dorzecza Wisły” (w zał. nr 2 lista nr 1 - jako inwestycje, które nie wpływają negatywnie na osiągnięcie dobrego stanu wód lub nie pogarszają stanu wód). Jednym z nadrzędnych celów strategicznych polityki wodnej UE uwzględnionym w MasterPlanie jest ograniczenie negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowanie ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych;
- **Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa)** w zakresie przyczynienia się do zmniejszenia ryzyka powodziowego. Projekty wpisują się w cele Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym opracowanego zgodnie z wymogami ww. dyrektywy (zostały w nim ujęte na Liście działań strategicznych w regionie wodnym Górnej Wisły) oraz są w pełni zgodne z określonymi w nich kierunkami działań. Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych.

Poziom krajowy

Projekty dofinansowane w działaniu 4.1 przyczyniają się do realizacji:

- **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)** w obszarach:
 - środowisko, w ramach którego za jeden z kierunków działań przyjęto rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej w oparciu o inwestycje o wysokim stopniu skuteczności i racjonalności ekonomicznej;
 - bezpieczeństwo narodowe, w ramach którego za jeden z kierunków działań przyjęto poprawę ochrony ludności przed skutkami zagrożeń dla bezpieczeństwa powszechnego, co obejmuje zwiększenie skuteczności przygotowania, przeciwdziałania i reagowania w sytuacjach zagrożeń, w tym poprawę efektywności zarządzania kryzysowego.

- **Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020:**
 - kierunek działań 1.1 – dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu poprzez zwiększenie możliwości retencyjnych cieków w obszarze gospodarowania wodami dla ochrony przed powodzią;
 - Kierunek działań 2.1 - stworzenie lokalnych systemów monitorowania i ostrzegania przed zagrożeniami;
 - Kierunek działań 4.1 – monitoring stanu środowiska i systemy wczesnego ostrzegania i reagowania w kontekście zmian klimatu (miasta i obszary wiejskie).

Poziom regionalny

Projekty dofinansowane w działaniu 4.1 przyczyniają się do realizacji:

- **Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020**, której jednym z celów jest zabezpieczenie mieszkańców województwa przed negatywnymi skutkami zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi oraz wynikających z działalności człowieka, a wyznaczone w ramach tego celu kierunki działań obejmują:
 - Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz usuwanie negatywnych skutków powodzi (w tym m.in. budowa, rewitalizacja i modernizacja urządzeń hydrotechnicznych zapewniających ochronę bierną przed powodzią, tj.: polderów, zbiorników retencyjnych oraz wałów przeciwpowodziowych na terenach zabudowanych, na których występuje zagrożenie powodzią);
 - Zapobieganie, przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków osuwisk;
 - Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz usuwanie negatywnych skutków katastrof wynikających z działalności człowieka – katastrofy komunikacyjne, chemiczno- ekologiczne oraz pożary (w tym m.in. nowoczesny, dostosowany do występujących zagrożeń system służb ratowniczych);
 - Przeciwdziałanie oraz usuwanie skutków ekstremalnych zjawisk atmosferycznych – huragany, grad, susze oraz pożary (m.in. sprawnie i adekwatnie wyposażone jednostki systemu ratowniczego, dostosowane zasoby sprzętu i materiałów do zabezpieczania mienia i usuwania skutków gwałtownych zjawisk atmosferycznych przez samorządy lokalne);
- **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030**, w ramach którego zdiagnozowano, że dolina Wisły wraz z dolinami Wisłoki, Wisłoka oraz Sanu stanowią obszar zagrożenia powodziowego o skali ponadregionalnej, dlatego należą do jednych z najważniejszych zidentyfikowanych obszarów problemowych o niekorzystnych zjawiskach w

środowisku przyrodniczym w województwie. W Planie jako jeden z kierunków rozwoju wskazano zapobieganie zagrożeniom i zanieczyszczeniom środowiska oraz minimalizowanie ich negatywnych skutków, w tym m. in. poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury przeciwpowodziowej (w tym wałów chroniących tereny zagospodarowane), a także rozwój systemów prognozowania, monitorowania i ostrzegania przed powodzią;

- **Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2017 – 2019 z perspektywą do 2023 roku**, którego jednym z celów jest minimalizowanie skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych, w tym priorytetowo potraktowano działania w zakresie zwiększenia ochrony przeciwpowodziowej (m.in. poprzez budowę infrastruktury przeciwpowodziowej) oraz jako jeden z kierunków interwencji wskazano na wyposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof lub poważnych awarii oraz zakup pojazdów specjalnych ochrony przeciwpożarowej dla tych jednostek;
- **Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad**, w ramach którego przewidziano m.in. projekt strategiczny dotyczący organizacji i wyposażenie systemów ratowniczych oraz zarządzania kryzowego. W ramach działania 4.1 dofinansowano wyposażenie jednostek OSP w 6 z 12 gmin objętych programem (Lutowiska, Ustrzyki Dolne, Cisna, Solina, Zagórz, Bircza);
- **Programu Strategicznego „Błękitny San”**, w ramach którego przewidziano m.in. projekty strategiczne dotyczące wyposażenia systemu ratowniczo-interwencyjno-kryzowego na wypadek wystąpienia katastrof naturalnych będących konsekwencją osuwisk oraz uzupełnienia wyposażenia technicznego jednostek ratunkowych. W ramach działania 4.1 dofinansowano wyposażenie jednostek OSP w 20 z 48 gmin objętych programem.

DZIAŁANIE 4.2 GOSPODARKA ODPADAMI

Działania wdrażane w ramach dofinansowanych w działaniu 4.2 projektów są **narzędziem realizacji celów dyrektywy 2008/98/WE**, która na poziomie krajowym realizowana jest przez plany gospodarki odpadami. Obowiązujący plan gospodarki odpadami na poziomie krajowym (KPGO) został podjęty uchwałą nr 88 Rady Ministrów z 1.7.2016 r., natomiast jego regionalnym odpowiednikiem dla województwa podkarpackiego jest *Plan gospodarki odpadami województwa podkarpackiego do 2022*.

W gospodarce odpadami komunalnymi województwa **podkarpackiego zidentyfikowano problem niewystarczającej liczby punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK-ów), a w przypadku punktów istniejących – ich niewystarczający standard techniczny i wyposażenie**. W 2014 r. w województwie funkcjonowało 120 PSZOK-ów, w tym 114 gmin posiadało po jednym PSZOK-u, 3 gmin po 2 PSZOK-i oraz jedna gmina 3 PSZOK-i. Ze względu na fakt, iż zgodnie z wymogami prawa, każda gmina winna samodzielnie lub z innymi gminami utworzyć punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, który byłby

łatwo dostępny dla mieszkańców, oceniono, iż liczba istniejących PSZOK była niewystarczająca.

Na terenie województwa w 2014 r. funkcjonowały 3 instalacje regionalne o łącznej wydajności 13,2 tys. Mg, w tym dla odpadów zielonych 9 tys. Mg oraz 2 spalarnie odpadów, w których były przekształcane także odpady niebezpieczne pochodzące z odpadów komunalnych. Istniejące moce przerobowe dla odpadów komunalnych były wystarczające do przetworzenia ilości odpadów wytworzonych w województwie w 2014 roku. Odebrane zmieszane odpady komunalne były zagospodarowywane w instalacjach na terenie województwa. Odpady te były w większości (95,3%) odzyskiwane w instalacji mechaniczno-biologicznego lub mechanicznego przetwarzania odpadów. Pozostała część (4,7 %) była unieszkodliwiana poprzez składowanie na składowiskach. Wg stanu na dzień 31.12.2014 r., **odpady komunalne przyjmowane były na 16 składowiskach. Funkcjonowało 21 instalacji służących do przetwarzania (doczyszczania) selektywnie zebranych odpadów.** - były to głównie instalacje, w których przetwarzane były zarówno zmieszane odpady komunalne jak i odpady z selektywnej zbiórki. **Łączna wydajność tych instalacji wynosiła 639,3 tys. Mg.** W województwie **brakowało wystarczających mocy przerobowych do przetwarzania odpadów zielonych.**

W odpowiedzi na zdiagnozowane problemy i potrzeby województwa, w WPGO zaplanowano szereg inwestycji, które obrazują skalę potrzeb w zakresie uporządkowania systemu gospodarki odpadami zgodnie z wymogami dyrektyw 2008/98/WE w sprawie odpadów i 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów.

Efekty projektów dofinansowanych do końca grudnia 2020 r. w działaniu 4.2 obejmują:

- budowę 21 PSZOK, **co odpowiada 34% liczby PSZOK zaplanowanych do budowy wg WPGO** (62 nowe PSZOK);
- modernizację i rozbudowę 16 PSZOK; **co dopowiada 41% liczby PSZOK zaplanowanych do rozbudowy lub modernizacji wg WPGO** (39 istniejących PSZOK);
- budowę oraz rozbudowę 1 składowiska odpadów w Paszczynie o powierzchni 153 920 m³, **co odpowiada 100% liczby zaplanowanych w WPGO nowych składowisk odpadów komunalnych** oraz **93% ich zaplanowanej powierzchni** (165 000 m³);
- rekultywację 7 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, **co odpowiada 28% liczby zaplanowanych w WPGO projektów w zakresie rekultywacji** (25 składowisk do rekultywacji), a powierzchnia zrekultywowanych składowisk odpadów wyniesie 6,977 ha, **co stanowi 18% zaplanowanej do rekultywacji powierzchni składowisk w WPGO** (37,45 ha);
- rozbudowę 2 zakładów zagospodarowania odpadami komunalnymi o mocy przerobowej 78,8 tys. Mg, **co odpowiada 9,2 % całkowitej mocy moc przerobowej ogółem z WPGO** (856,8 w tys. Mg – moc przerobowa instalacji, w których

przetwarzano zmieszane odpady komunalne w poszczególnych regionach w 2014r. w sposób inny niż składowanie).

W oparciu o przedstawione dane można oceniać, że **środki RPO WP 2014-2020 zostały trafnie ukierunkowane na realizację celów dyrektyw odpadowych**. Kierunki i formy wsparcia dopasowano do stanu, prognoz zmian, potrzeb i celów określonych w WPGO. Tym samym **wsparcie RPO WP 2014-2020 może mieć istotny wpływ na osiągnięcie celów gospodarki odpadami na poziomie województwa podkarpackiego**.

Interwencja RPO WP 2014-2020 w obszarze gospodarki odpadami realizuje też założenia **Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020**, której jednym z celów jest redukcja wytwarzanych odpadów w przemyśle oraz gospodarstwach domowych, zapewniająca osiągnięcie przewidzianych prawem poziomów recyklingu i odzysku odpadów, a wyznaczone w ramach tego celu kierunki działań obejmują:

- ograniczenie wytwarzania wszystkich rodzajów odpadów;
- ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko procesów technologicznych;
- zapewnienie maksymalnego odzysku wytworzonych odpadów zgodnie z zasadami ochrony środowiska;
- unieszkodliwianie odpadów, których nie udało się poddać odzyskowi zgodnie z zasadami ochrony środowiska;
- uzyskanie poziomu zbierania i segregacji odpadów na poziomie określonym w dokumentach unijnych i krajowych;
- poprawę świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Dofinansowane w działaniu 4.2 inwestycje wpisują się także w cele Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2017 – 2019 z perspektywą do 2023 roku, które obejmują zmniejszenie masy odpadów składowanych na składowiskach oraz zwiększenie udziału przygotowania do ponownego użycia i recyklingu surowców wtórnych i odzysku energii z odpadów poprzez:

- budowę infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
- budowę instalacji służących do odzysku (w tym recyklingu, termicznego przekształcania z odzyskiem energii) oraz instalacji unieszkodliwiania odpadów;
- zamykanie i rekultywację składowisk odpadów;
- edukację ekologiczną w zakresie zasad postępowania z odpadami;
- komunalnymi – segregacja odpadów i ich recykling;

a także w Program Strategiczny „Błękitny San”, w ramach którego przewidziano m.in. projekt strategiczny dotyczący *Ochrona środowiska zlewni rzeki San poprzez kompleksowy*

system składowania odpadów (nie zaobserwowano jednak koncentracji wsparcia w działaniu 4.2 na tym obszarze objętych programem).

DZIAŁANIE 4.3 GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów **dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych**. Celem przedmiotowej dyrektywy jest ochrona środowiska przed niekorzystnymi skutkami odprowadzania ścieków (w tym ścieków komunalnych), co wymaga adekwatnych do tego celu działań w zakresie gromadzenia (zbierania), oczyszczania i odprowadzania ścieków. Zgodnie z dyrektywą, Państwa Członkowskie mają zapewnić, aby wszystkie aglomeracje wyposażone były w system zbierania ścieków komunalnych, a przed odprowadzeniem ścieki były poddane oczyszczaniu. Potrzeby w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, służące celom dyrektywy 91/271/EWG na terenie kraju, w tym województwa podkarpackiego, zawarte są w **Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych**. Na początku okresu wdrażania RPO WP 2014-2020 przeprowadzono kolejną (piątą) aktualizację KPOŚK, wprowadzającą pewne zmiany w zakresach zaplanowanych inwestycji oraz danych nt. aglomeracji.

Skalę wpływu RPO WP 2014-2020 na realizację celów dyrektywy 91/271/EWG w województwie podkarpackim można ocenić jako bardzo istotną. Efekty realizacji projektów dofinansowanych w poddziałaniach 4.3.1 i 4.3.3 obejmują:

- budowę **735 km kanalizacji sanitarnej**, co odpowiada **67% potrzeb określonych w V AKPOŚK (do 2021 r.) dla aglomeracji 2-10 tys. RLM w województwie podkarpackim** (1 103,28 km);
- przebudowę **15 km kanalizacji sanitarnej**, co odpowiada **14% potrzeb określonych w V AKPOŚK (do 2021 r.) dla aglomeracji 2-10 tys. RLM w województwie podkarpackim** (108,81 km);
- budowę 8 nowych oczyszczalni ścieków, co odpowiada **53% potrzeb określonych w V AKPOŚK (do 2021 r.) dla aglomeracji 2-10 tys. RLM w województwie podkarpackim** (15 nowych oczyszczalni ścieków);
- **przebudowę 17 i rozbudowę 25 oczyszczalni ścieków** (łącznie 42 obiektów), co odpowiada **88% liczby tego typu przedsięwzięć przewidzianych do realizacji wg V AKPOŚK (do 2021 r.) w aglomeracjach 2-10 tys. RLM w województwie podkarpackim** (47 przedsięwzięć);
- **216 209 RLM** korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków, co odpowiada **47% rzeczywistej liczby mieszkańców w aglomeracjach 2-10 tys. RLM w województwie podkarpackim** (461 586 RLM).

Wskaźnikiem, który dość dobrze charakteryzuje stopień realizacji wymogów wynikających z dyrektywy 91 271 /EWG jest **wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną w**

aglomeracjach 2-10 tys. RLM¹, który zgodnie z najnowszą interpretacją KE w przypadku wszystkich aglomeracji powinien wynosić co najmniej 98%. Projekty dofinansowane w ramach działania 4.3 **były realizowane w przede wszystkim w gminach**, w których **wartość** tego wskaźnika w roku 2016, dla zlokalizowanych na jej terenie aglomeracji, **była relatywnie wysoka**. W przypadku 20 gmin (35% gmin, w których realizowano projekty), wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną w aglomeracjach 2-10 tys. RLM przekraczał 90%, a w przypadku kolejnych 20 gmin mieścił się w przedziale 60-90%. **Opisaną tendencję należy uznać za pozytywną**, gdyż w tego rodzaju gminach szansa na spełnienie wymogu 98% ścieków zbierania siecią kanalizacyjną, była najbardziej prawdopodobna i w większości gmin mogła zostać zrealizowana przy zaangażowaniu relatywnie niższych środków finansowych.

TABELA 1. LICZBA PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W PODDZIAŁANIACH 4.3.1 I 4.3.3 RPO WP 2014-2020 A WSKAŹNIK ZBIERANIA ŚCIEKÓW SIECIĄ KANALIZACYJNĄ W AGLOMERACJACH 2-10 TYS. RLM W 2016 R.

WSKAŹNIK ZBIERANIA ŚCIEKÓW SIECIĄ KANALIZACYJNĄ W AGLOMERACJACH 2-10 TYS. RLM W ROKU 2016	LICZBA GMIN, W KTÓRYCH REALIZOWANO PROJEKTY DOTYCZĄCE GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ W RAMACH DZIAŁANIA 4.3 RPO WP 2014-2020	UDZIAŁ DOFINANSOWANYCH PROJEKTÓW DOTYCZĄCYCH GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ W RAMACH DZIAŁANIA 4.3 RPO WP 2014-2020
poniżej 20%	6	11%
20-60%	11	19%
60-90%	20	35%
powyżej 90%	20	35%

Źródło: Na podstawie danych GUS oraz bazy projektów dofinansowanych ze środków RPO WP 2014-2020

Dodatkowo realizowane w działaniu 4.3 projekty wpisują się w inne dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym, takie jak:

- **Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2020**, której jednym z celów zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych, w tym zapewnienie właściwej gospodarki wodno-ściekowej. W ramach strategii planowane są następujące kierunki działań:
 - kontynuowanie realizacji zadań zapisanych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
 - rozbudowa i modernizacja infrastruktury oraz sieci kanalizacji sanitarnej, a także wyrównywanie dysproporcji między siecią wodociągową a kanalizacyjną,
 - realizacja programów budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów, gdzie jest to uzasadnione;
 - wyposażanie terenów „nieaglomeracyjnych” we właściwą infrastrukturę systemowo rozwiązującą problem zbierania i oczyszczania;

¹ Wskaźnik ten określony został w V AKPOŚK dla poszczególnych aglomeracji, na potrzeby badania dla gmin, w których zlokalizowana była więcej niż jedna aglomeracja wartość wskaźnika została uśredniona.

- dotrzymanie zobowiązań nałożonych przez ustawodawstwo europejskie i krajowe w zakresie gospodarki wodno-ściekowej,
 - poprawa świadomości ekologicznej społeczeństwa.
- **Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2017- 2019 z perspektywą do 2023 roku**, którego jednym z celów jest osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz zaspokojenie ilościowego i jakościowego zapotrzebowania na wodę przeznaczoną do celów bytowo- gospodarczych oraz rekreacyjno-turystycznych, a kierunki interwencji obejmują przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wody i ograniczanie ich emisji ze źródeł osadniczych i przemysłowych oraz rozwój systemów zaopatrzenia w wodę. . W POŚ WP zaplanowano m.in. następujące typy zadań:
 - budowa, rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczalni ścieków z zastosowaniem nowoczesnych technologii zgodnie z krajowym programem oczyszczania ścieków komunalnych;
 - budowa, rozbudowa wodociągów, ujęć wód i stacji uzdatniania wody i modernizacja istniejących obiektów z zastosowaniem nowoczesnych technologii.
 - **Program Strategiczny „Błękitny San”**, którego jednym z celów jest utrzymanie walorów środowiskowych i krajobrazowych tego obszaru poprzez uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej.

DZIAŁANIA 4.4 KULTURA I 4.6 KULTURA – ZIT

Poziom krajowy

Projekty dofinansowane w działaniu 4.4 i 4.6 przyczyniają się do realizacji:

- **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)** w obszarze:
 - kapitał ludzki i społeczny, w ramach którego za jeden z kierunków działań przyjęto wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej
- **Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030**, przede wszystkim w odniesieniu do celu szczegółowego 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich
 - priorytet 2.1 – tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmocnienia uczestnictwa w kulturze;
 - priorytet 2.2 - ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury.

Poziom regionalny

Projekty dofinansowane w działaniu 4.4 i 4.6 przyczyniają się również do realizacji zapisów dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym:

- **Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020**, która jako jeden z celów zakłada rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego regionu, a wyznaczone w jego ramach kierunki działań obejmują:
 - Tworzenie warunków do zapewnienia możliwie równego i powszechnego dostępu do oferty kulturalnej, w tym do kultury wysokiej;
 - Wzmacnianie wizerunku regionu, w tym Rzeszowa jako centrum kultury opartego m.in. na wydarzeniach kulturalnych o znaczeniu międzynarodowym oraz budowanie marek m.in. instytucji i imprez kulturalnych
 - Ochronę, promocję i zarządzanie dziedzictwem kulturowym regionu

Inny cel Strategii, który odnosi się bezpośrednio do obszarów wiejskich, jako wysokiej jakości przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku przewiduje w swoich kierunkach działań:

- Integrację i aktywizację społeczności wiejskiej, co ma służyć zaspokajaniu potrzeb społecznych i kulturalnych – kierunek odnosi się głównie do poszerzenia i wzbogacenie oferty kulturalnej w oparciu o lokalne zasoby oraz zwiększenia poczucia tożsamości i promocji lokalnej twórczości;
 - Modernizację przestrzeni wiejskiej, czego przejawem są projekty dotyczące budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów wpływających na rozwój funkcji społeczno-kulturalnej.
- **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030**, w ramach którego zdiagnozowano bogactwo i różnorodność zasobów kulturowych regionu, m.in. jego dawną wielokulturowość i wielowyznaniowość, bogactwo zasobów architektury drewnianej w tym cerkiewnej, dziedzictwo Żydów polskich, dziedzictwo Centralnego Okręgu Przemysłowego, przemysłu naftowego oraz zabytki zespołu Twierdzy Przemyśl. Jednocześnie w Planie podkreśla się problem złego stanu wielu obiektów. W Planie jako jeden z kierunków rozwoju wskazano ochronę zasobów środowiska i dziedzictwa kulturowego, w tym m. in. poprzez zachowanie i ochronę dóbr kultury współczesnej o znaczeniu regionalnym, a także innych obiektów i założeń, które do takich dóbr się zaliczają;
 - **Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie podkarpackim na lata 2018-2021**, przede wszystkim w zakresie priorytetu I zakładającego m.in. zachowanie tożsamości regionalnej i lokalnej oraz historycznej wielokulturowości regionu. Z kolei priorytet II „Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa” stawia na zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania. Część projektów realizuje też założenia priorytetu III, obejmujące badanie i

dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocję i edukację służące budowaniu tożsamości;

- **Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad**, w ramach którego przewidziano m.in. rozwijanie atrakcyjnej oferty w zakresie kultury. Należy jednak zaznaczyć, że ani w ramach działania 4.4, ani 4.6 nie dofinansowywano żadnych projektów, które wprost byłyby wpisane w program. W ramach działania 4.4 dofinansowano natomiast projekty realizowane **na obszarze 3 z 12 gmin objętych programem**;
- **Programu Strategicznego „Błękitny San”**, w ramach którego przewidziano m.in. ochronę obiektów dziedzictwa kulturowego na obszarze miast i gmin Błękitnego Sanu. W przypadku tego programu również nie zidentyfikowano projektów, które wprost odwoływałyby się do dokumentu. Można tu mówić o zgodności z jego zapisami na poziomie założeń oraz obszaru realizacji przedsięwzięć pokrywającego się z obszarem miast i gmin Błękitnego Sanu. W ramach działania 4.4 dofinansowano projekty realizowane **na obszarze 15 z 48 gmin objętych programem**.

DZIAŁANIE 4.5 RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA

Poziom UE

Projekty realizowane w ramach działania 4.5 w szerokim ujęciu przyczyniają się do wdrażania unijnej polityki i przepisów w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej, przede wszystkim **unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej**². Wśród działań, wskazanych w ww. strategii, w dofinansowanych projektach przeprowadzono w szczególności działania na rzecz:

- powstrzymania degradacji oraz odtwarzania i poprawy stanu siedlisk, na których występują gatunki objęte ochroną;
- zwalczania gatunków inwazyjnych;
- podnoszenia świadomości ekologicznej;
- rozwoju zielonej infrastruktury i poprawy dostępności usług ekosystemowych dla mieszkańców poprzez poprawę stanu przyrody w wymiarze ilościowym (zabiegi pielęgnacyjne, nasadzenia rodzimych gatunków roślin, usuwanie inwazyjnych gatunków obcych, montaż budek lęgowych, hoteli dla owadów, skrzynek gniazdowych) oraz jakościowym (właściwy dobór gatunków, kanalizacja ruchu turystycznego).

Działania realizowane w ramach dofinansowanych projektów **koncentrowały się na obszarach cennych przyrodniczo (patrz mapa 7), w tym na obszarach Natura 2000**. Na obszarach Natura 2000 realizowane są wszystkie projekty dotyczące przydomowych oczyszczalni ścieków, a także projekty z zakresu ochrony gatunków i siedlisk w Bieszczadzkiem

² COM (2011) 244 wersja końcowa – Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny: unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.

Parku Narodowym, Arboretum w Bolestraszycach - w części dotyczącej Arboretum w Cisowej, w gminie Bojanów - zagospodarowanie starego koryta rzeki Łęg w Przyszowie. W dokumentacji innych projektów można też znaleźć informacje o występowaniu na obszarach objętych działaniami projektowymi gatunków i siedlisk podlegających ochronie zgodnie z zapisami dyrektyw siedliskowej i ptasiej, a także gatunków wymienionych w czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Tym samym **realizacja projektów powinna przyczynić się wdrażania postanowień dyrektyw ptasiej i siedliskowej**, jednak ponieważ projekty zasadniczo nie koncentrowały się na wdrażaniu działań wynikających z dokumentów zarządczych dla obszarów chronionych (planów ochrony i planów zadań ochronnych), charakter wpływu należy ocenić jako częściowo **pośredni i średnio istotny**.

Poziom krajowy i regionalny

Projekty dofinansowane w działaniu 4.5 przyczyniają się do realizacji:

- **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), celu II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami**, gdzie w ramach priorytetowych kierunków interwencji publicznej wskazano na konieczność podejmowania działań w kluczowych obszarach w tym obszarze ochrony różnorodności biologicznej, a także celu II.6.4. Poprawa stanu środowiska, który zakłada działania mające na celu ochronę wód podziemnych i powierzchniowych poprzez ograniczenie zanieczyszczenia ze źródeł punktowych i obszarowych;
- **Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020**, której jednym z celów jest osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa, a w ramach tego celu wyznaczono m.in. kierunki działań: 4.2.3. Zapewnienie właściwej gospodarki wodno-ściekowej oraz 4.2.4. Zachowanie i ochrona bioróżnorodności;
- **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030**, który wskazuje m.in. na konieczność ochrony krajobrazu i bioróżnorodności, a także rozwoju infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej w celu poprawy jakości wód powierzchniowych.
- **Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku**, w ramach którego wyznaczonymi kierunkami działań są m.in. przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wody i ograniczanie ich emisji ze źródeł osadniczych; opracowanie instrumentów do zarządzania ochroną przyrody; zachowanie i przywracanie właściwego stanu siedlisk i gatunków, w szczególności gatunków zagrożonych; budowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.
- **Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad i Programu Strategicznego „Błękitny San”** – ponad połowa lokalizacji, w których realizowane są dofinansowane w działaniu 4.5 projekty, leży w obrębie gmin objętych programami; w programach tych wyznaczono jako kierunki działań m.in. utrzymanie walorów środowiskowych i

krajobrazowych (m.in. poprzez opracowanie przez właściwe organy planów ochrony oraz wzmocnienie świadomości ekologicznej mieszkańców, ochronę obszarów cennych przyrodniczo wraz z uwzględnieniem zrównoważonego udostępnienia ich zasobów dla potrzeb rozwoju turystyki) oraz poprawę gospodarki wodno-ściekowej (ze względu na duże rozproszenie zabudowy i niską gęstość zaludnienia większości obszarów, na terenach nie objętych aglomeracjami zidentyfikowano konieczność realizacji zadań związanych z wyposażeniem we właściwą infrastrukturę, systemowo rozwiązującą problem zbierania i oczyszczania ścieków, w tym budowę przydomowych oczyszczalni ścieków).

DZIAŁANIE 6.1 ROZWÓJ POTENCJAŁU ENDOGENICZNEGO REGIONU

Poziom UE oraz krajowy

Projekty dofinansowane w działaniu 6.1 wpisują się w ogólne cele wspólnotowych i krajowych dokumentów strategicznych, w szczególności Strategii Europa 2020 oraz Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) w obszarach wspierania zatrudnienia, przedsiębiorczości, a także przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i marginalizacji obszarów słabiej rozwiniętych.

Poziom regionalny

Wszystkie projekty dofinansowane w działaniu 6.1 były ukierunkowane na poprawę konkurencyjności podmiotów świadczących usługi sanatoryjno-uzdrowiskowe, jak również konkurencyjności gmin uzdrowiskowych, **wpisując się bezpośrednio w założenia Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020**. Sektor uzdrowiskowy oraz jego specyficzne potrzeby są ważnym elementem tego dokumentu na poziomie diagnozy, analizowanych scenariuszy rozwoju, wizji oraz przyjętych celów, w tym celów dotyczących:

- **budowy konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu** - zakładanym efektem planowanych działań miał być m.in. rozwój i poprawa stanu infrastruktury dla turystyki wypoczynkowej oraz uzdrowiskowej (w tym leczniczej), z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych;
- **zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia** - zakładanym efektem miało być m.in. wykorzystanie potencjału podkarpackich uzdrowisk poprzez rozwój lecznictwa uzdrowiskowego;
- **obszarów wiejskich – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku** - zakładanym efektem miało być m.in. wzmocnienie funkcji turystycznej i uzdrowiskowej poprzez wspieranie projektów dotyczących obiektów infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej;
- **wzmocnianie podstaw rozwojowych oraz dywersyfikacja funkcji biegunów wzrostu, w tym ośrodków subregionalnych w wymiarze regionalnym, krajowym i**

międzynarodowym - wskazano tu na potrzebę miasta Krosna wykorzystania potencjału sąsiednich uzdrowisk: Iwonicz-Zdrój, Rymanów.

Projekty realizowane w działaniu 6.1 w gminie Solina miały również wpływ **na realizację celów Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad i Programu Strategicznego „Błękitny San”** (gmina Solina została objęta oboma tymi programami), dotyczących aktywizacji gospodarczej oraz wzmocnienia potencjału turystycznego, w szczególności turystyki pobytowej.